

XL. De eodem sermo. v.

Missus est ange-

lus Gabriel. Luc. j. Multa di-

cum? et deficiam? q̄a vt ait Ber.

Licet multi de virgine marie loqui gestiāt: quicquid in de indicibili dicitur: eo ipso q̄ dici nō potuerit minus gratū sit. min⁹ placituz: et min⁹ acceptet. In verbis ergo p̄ olitis cū sequentibus q̄tuor possumus intelligere q̄ ad dei incarnatōez decēter cōueniūt. s. angeli legationē. virginis deliberationē. p̄sentis inclinationē. et dei p̄ceptionē. **P**rimū ibi: aue cū sequentibus. in quibus angelus suā legationem porauit. **S**ecundū ibi: quō fiet istud. in quo virgo beata se deliberauit. **T**ercium ibi: ecce ancilla dñi. in q̄ p̄sentis inclinauit. **Q**uartū ibi: fiat mihi. in quo uerbo deus in uerbo eius se inclinauit. nec deū cōcepissit: nisi prius cōsensisset. nec prudēter cōsensisset: nisi mature deliberasset. nec deliberasset: nisi legatōez ang. l. c. b. u. l. s. s. **E**t legatōez in cipiētes: dicim⁹ q̄ hęc angelica legatio tria ostendit et p̄fecit in ea. **O**stendit em̄ deo acceptissimā. hōib⁹ fructuosissimā. sibi q̄pi sanctissimā. **P**rimo dico ostendit eā deo esse acceptissimā: qui ad opus n̄re redemptōis elegit eā ex omni carne. nec dubiū quin deo fuerit gratissima: qui eā ad tam sublime opus ex o. bus et p̄re omnib⁹ elegit. qd̄ in se cognoscēs dic. j. Paral. xxiiij. **P**lacuit deo ut me eligeret. **S**ecūdo hęc legatio fecit eā hōibus fructuosissimā. **D**e nulla enim creatura pura tam copiosus fructus puenit quē admodū de **M**aria. de cui⁹ fructu quātū in eo est omnes hōies sunt redempti: iuxta illud **E**ccli. **V**idete qm̄ non solū mihi laboraui: s̄ omnib⁹ exquirētib⁹ ueritatē. **T**ercio hęc legatio fecit eā sibi q̄pi sanctissimā. cui⁹ corpus et aia ex r̄nitione diuini germinis sunt qd̄ammodo deificata. **S**ecūdo beata virgo post legationem habuit deliberationē quā flore triplici adornaui. **N**on enim p̄cipitauit ut **E**ua. q̄ ad legationē serpentis statim p̄cipitādo consensit: s̄ morose deliberauit. qz cogitabat q̄lis eēt ista saluatio. nō nimis dubitauit ut **Z**acharias. qui p̄pter nimiam incredulitatē lingue officio est priuatus. sed sapiēter interro-

gauit: dicens. **Q**uō fiet istud. **T**ercio cōsensu suū inclinauit: dicens. **E**cce ancilla dñi. et hoc cum triplici deuotionē om̄as cōsensum. scz cum p̄funda humilitate. plena credulitate. affectuosa cupiditate. **N**az hūilitas in ea apparuit q̄ cum regina celi et terre eligeret: ipsa se ancilla nōm̄ lauit. **P**lena autē credulitas in hoc cognoscit q̄ dixit. **S**m̄ uerbu tuum. **A**ffectuosa cupiditas in eo qd̄ dixit. **F**iat. qd̄ est uerbu optatiuū. **Q**uarto post hūc p̄sentis deus se in eius uerbu inclinauit: ferens secum benedicte matri triplicem gratiam. **O**mnes enī mulieres maledictōi subiacēbāt triplici. habent enī in cōceptionē pudorem. in imp̄gnationē laborē. in partu dolorem. que tria dñi cōceptus abstulit et eorū contraria secum tulit. **N**am ut ait **B**er. fuit beata virgo sine pudore secunda. sine labore grauida. sine dolore puerpera. ecce triplicem gratiā. **S** **H**is breuiter p̄curis: nunc uideamus quō in predictis q̄tuor: scz legatione. deliberationē. cōsensu inclinationē. dei cōceptione. nostrū negociū actetur. **O**mnes enim qui unq̄ sunt gratiā cōsecuti: per p̄dicta quatuor sunt p̄moti. ita ut qui deo unq̄ placuerūt et ad eius regnū puenērūt: per ista quatuor trāsierunt que per ordinez p̄sequētes. **P**rimo dicim⁹ q̄ deus magni cōsiliū angelus ad singulos et ad om̄es suas legationes mittit: nullū transiens: nullū spernens. teste **J**ob qui dicit. **S**up quem nō est fulsit splendor eius. hoc est lumē gratie et uocationis sue. **H**anc autē legationē pagit in triplici genere nuncioz. scz per creaturā. scripturā. et naturā. **P**rimo dico mittit ad nos omnē creaturā: que nos p̄monefaciat ut ad eum cōuertamur: et ei ut dignū est adheremus. **N**am in eo q̄ omnia seruiūt ei: qd̄ aliud astruūt nisi ut ad hoc ei p̄re oib⁹ teneantur. et ad hoc simus tanto obligatiore: qm̄ to p̄re ceteris digniores. **H**inc **S**apie. xij. **E**t magnitudine speciei creature cognoscibiliter poterit eoz creator uideri. **C**ur autē deus p̄ creaturā uult cognosci: nisi ut cognito adheret. **H**inc **J**ob. xij. **I**nterrogamēta et docebūt te. uolantia celi et indicabūt tibi. loquere terre et r̄ndebit tibi: et narrabūt pisces maris. **H**inc **A**ug. **E**cce celi: terra:

mare et omnia que in eis sunt vndiq; inibi
 dicit vt amez te. nec cessant hoc dicere om-
 nib; vt sint inexcusabiles. Interrogavi om-
 nia de teo meo et dixerunt mihi omnia. no su-
 mus deus tuus: quere sup nos. **Hinc Ser.**
Quo reduco oculos ad omnia inferiora et
 aduerte si non cuncta que vel nobis in pro-
 spere seruiunt vel seuiunt in aduersis. quedaz
 sunt calcaria vrgeria quodammodo ad cursuz
 amozis. **Secunduz** legatum mittit ad nos
 teus se; sacram scriptura. que certatim cla-
 mat in omnibus dictis suis vt ad deum ve-
 nire cõterdamnus. **Hinc Eccli. xij.** Verba
 sapientum sicut stimuli: que nos vel psuasi-
 onib; vel exhortandõ: cõminatione: promissio-
 ne stimulat ad teuz. **Mam** vt ait apostolus
 ij. **Timof. ij.** Omnis scriptura diuinitus
 inspirata vtilis est ad docendũ. ad arguen-
 dum. ad corripiendũ. ad erudiendũ in iusti-
 cia dei. **Per** hos omnes modos sacra scri-
 ptura stimulat nos ad deum. **Hinc idem**
apostolus. ij. Corinf. v. Pro christo legati-
 one fungimur raõ; teo exhortate p nos. ob-
 secram; p xpo recõciamini deo. vt cõ xpus
 pro omnibus nobis mortu; sit: de cetero qui
 viuẽ iam non sibi viuunt: sed ei qui pro om-
 nibus mortuus est. **¶** **Tercius** nun-
 cius est ppria natura: que sola omnibus ra-
 cionibus nunq; in homie requiescit. sed sem-
 per bona suggerit et mala suggillat. intedẽs
 in eis de; duob; vt ad dñm veniam? **Hinc**
Proverbi. Siue irascat homo siue rideat:
 non inueniet requiẽ. **Hinc Sap.** Semper
 pluit sena perturbata psciẽtia. **Hinc Ser.**
Inexcusabilis est ois homo: enã infidelis si
 nõ diligit dñm deũ suũ. **Clamat** nempe in-
 tus ei inata et nõ ignora roni iusticia q; ex to-
 to corde illũ diligere debeat cui se totum de-
 bere nõ ignorat. **Hinc** e; q; eadẽ natura duo
 pcepta aie suggerit. **Affirmatiuum:** qd; nbi
 vis fieri vide vt alteri exhibeas. **Negatiuum**
 se; qd; nbi nõ vis fieri alteri ne feceris. vt p
 hoc duo oib; alijs tacentib; pmoneamur vt
 ad dñm veniamus. **Ante** oia aut; et sup oia
 incessanter hęc diuina ispiratõ salutẽ nobis nu-
 ciat. q; qd; em; de gñe bõi menti suggerit dei
 e locutio: dei legatio: et dei ad se stimulatio.
Hinc Ser. Si int; e; monitus fuero in spũ

de tuẽda iusticia. seruãda eq̃tate istiusmodi
 salutaris suasio erit mihi. pfecto pñcia im-
 minẽtis aduentus. et pparatio quedã ad su-
 sciendũ deũ. **Hęc** talia cogitata putemus
 nram cogitandẽ. dicit em; bern. **Cũ** mala
 in corde versamus nra est cogitatio. si bona
 dei locutio. illa cor nostrum dicit. ista audit
Accepta g; hac triplici legatõe dic nobis de?
 illud. ij. reg. xiiij. **Nũc** delibera et vide quẽ
 respondeam ei qui misit me sermonẽ. **Itẽ**
 iosue. xiiij. **Elige** hodie qd; placet cui serui-
 re possimum debearis. **Et** respondemus
 omnes illud exodi. xiiij. **Omnia** que locu-
 tus est dominus faciem; et illud iosue. xiiij
 absit a nobis vt dominum relinquamus.
Sed pleriq; dicunt et non faciunt. quod nõ
 sine dolore dici poterit. maxima enim multi-
 tudo facit contrarium. de quibus iudi. ij. vi-
 citur. **Audientes** mandata domini omnia
 facere contraria. propter quod deus nõ que-
 rit pmissi precipitationem sed mutua de
 liberationem. **¶** **Secũdo** ergo ex his
 cõmoniti deliberemus vtr; expediat vt dño
 seruiamus vel ab eius seruiuo recedamus
 reuocantes ad memoriã huius vite bẽ et
 uitatem. future eternitatẽ. inferni calamita-
 tem. celi iocunditatẽ. inferiorum bonoz te-
 nuitatẽ. superiorum copiositatẽ. demonũ impi-
 etatẽ et crudelitatem. dei et sanctorum benignita-
 tem et sublimitatẽ. q; cũ diligenti cõsideratio-
 ne compamus ad inuicẽ inuenimus sine oĩ
 ambiguo nihil dignius. nihil vtilius. nihil
 dulcius quã vt domino seruiamus. **Nã** cui
 dignius seruiemus quam ei qui dedit nos
 metiplos nobis celum et terram mare et oia
 que in eis sunt. nec his contẽtus sed q; ma-
 ius omnibus est. dedit semetipsum nobis
 seruiens peccatis nostris sicut ys. xliij. **Ser-**
uire me fecisti in peccatis tuis. prebusti mi-
 hi laborẽ iniquitatibus tuis. nec pten; his
 sed addidit promittens bona infinita scilz
 celi possessionẽ. sui pĩ; fructõz. an cui adhuc
 fuiem; digni; q; ei q; sol; sup nos e; de; nẽ
Quoties em; fuimus creature incuriam; et
 seruiimus inferioribus et indignioribus et ex
 hoc incurrimus maledictionem sicut per p
 pheta; dicitur. **Maledictus** qui seruit indi-
 gnis se. ignominiosum em; habet dominuz

qui seruit dyabolo. Secundo nihil est vultus nisi vt deo cui seruire regnare est seruimus. **Hec** aut vtilitas vt paucis concludat verbis p'sistit in omni maloz euasione. et in omni bonoz affectioe. de quibz duobz dicit. **Paral. xviij.** Si q'sieris dnm inuenies eu. si aut derelinq'ris eu p'iciet te i eternu. **Tercio** nihil dulcius est quaz adherere et seruire deo. sicut dicit **Ecll.** Nihil dulcius q' respicere i mandatis d'ni. **Et in ps.** Dulciora sunt per mel et fauu. **Hinc** **Mat.** veritas dicit. **Iugu** meu suauis e et onus meu leue. **De q' Berni.** Deus qui eterna vitam p'mittit in patria: p'sentem cofolationem et requie p'omittit in via. **I** **U**ltis ergo causis ad seruiendu deo fortissime cogentibz: tertio dicendum de consensu inclinatione: per quem nos velle seruire deo p'mittimus et vouemus. q'd curz facere intendim?: dicit nobis illud **Die. ij.** **S**cro et vide quid feceris. ac si dicatur **C**onsidera q's sit cui offers. quid sit q'd offeret et qliter. **P**rimo considera quis sit cui votu tuu offeras. quia no e vnus de plebe cui possibile sit mentiri. sed est deus. cui si mentiri fuerim: potestate habet corpus et animam mittere in gebennam. quia sicut **Ecll. v.** dicit. **D**isplicet deo infidelis et stulta promissio. **I**lla autem p'missio stulta est et infidelis que p'mittit q'd non soluit. **S**ecundo considera quid sit q'd offeris. et sunt omnia q' no sunt deus q' in triplici reuz differentia includunt: que sunt res corpus et anima. **R**es aut offerimus per paupertate. animam per resignate. ppriam voluntate. corpus per castitate. **T**ercio considera qualiter offeras p'dicta tria. et hoc faciendum est cu triplici cautela. scz sine omni reuocatoe operis expletioe. p'fectu augm'ntatione. **P**rimo dico offeramus deo votu vite nostre sine omni reuocatoe. vt q'd semel cu cautela deliberatoe obrulim?: nunq' ad nos reuocemus: sed vt amur oblatio. scz rebo corpore et aia tanq' no nostris: sed tanq' ei? cui ea obrulimus. **Hinc** **Deuto.** **C**uz voueris votu d'no deo tuo: non tardabis reddere. qz requirit illud a te d'ns deus tuus. et si mora tus fueris reputabis tibi in peccatu. **S**i nolueris polliceri absq' peccato eris. q'd autem semel egressus est de labijs tuis obseruabis

et facies sicut p'missisti. qz vt dicit **Ecll.** **H**uius est no fouere q' post votum p'missa no soluere. s'ime cauetes ne imp'z per nobis deus illud **Die. ij.** **C**ofregisti iuguz rupisti vincula et dixisti no seruiam. **S**ecundo oblatio deo p' votu nostru non solu no resumam? sed ope expleamus. non solu lingua p'mittes: sed vora nostra ope et veritate adimpletes: q'd tunc veraciter facimus. si in his que deo vouim? nec nobis nec alijs: sed soli deo viuamus: facti nobis tanq' vas pduu. **Q**uod faciendu moner nos ap'ius: dicens. **N**emo q'd sibi vtile est faciat: s' magis q'd alteri. **E**t illud. **O**mnia quecuq' facitis ad gloria dei facite. **T**ercio vora nostra d'no p'misso solua mus cu augm'ntatoe: vt de die in diez vora nostra augeam?. **N**am vt ait **Berni.** nulli diu in eode statu esse concedit. **O**portet enim futuri aut deficere: aut p'ficere. **N**e ergo deficiamus: necesse est vt p'ficiam?. **N**ec hoc inuenimus asstruere: vt qui hodie fecit q'd ponit cras faciat plusq' possit. vt qui hodie oras p'soluit p'salteriu cras dicat duo. et hoc emz est discretiois metas excedere. s' dicim? hoc augm'ntu in spu fieri oportere. vt videlicet in charitate humilitate et ceteris virtutibz p'ficiamus. vt qui heri multuz deum dilexim?: multi huiles fuimus. et. hodie plus diligamus: plus cora deo huiles appaream?. **N**am ex tali augm'ntatoe no solu nostru obsequiu no aggrauat: sed pot' alleuiat. vt cu ps in via testimonioz dei sicut in oibus diuinijs delectemur. **Q**uarto post dei legatione nostra deliberatione p'sentis inclinationem dei accipim? visitatione. **N**am p'dictis illectus veniet et ruit in amplex?: dices. **E**t ecce assuz. **Q**uo aut veniat tangit paucis verbis **Deuto. xxxij.** vbi dicit. **I**ple venit plenus benedictioe. **E**st aut triplex benedictio. scz maledictio euacuatio. secundum ampliatione. singularis g're collatio. **M**aledictio aut qua prima benedictio euacuatur in duobz consistit. s' in laboris fatigatoe: et eiusde laboris frustratoe. **D**e primo d' **Gen. j.** **I**n sudore vultus tui ves pane tuo. **D**e secundo statim subiungit. **C**uz opatus fueris: terra no dabit fructus suos. **H**ac maledictioem auferret cu veniet ad aiam ferens secum benedictionem.

per cuius virtutem laborant sine fatigatioe
 et cum magna fructificatione. de quo per Esa
 iam. Qui sperant in domino murabunt for
 tudine. assument penas ut aquile currunt
 et non abulabunt laborabunt et non deficiet. Et est ca
 ra dicitur existens cum eis portat laborem et ideo
 non laescunt. propter quod deus suum fructum
 vocat iugum leue dicens math. Tollite iu
 gum meum super vos. De hac benedictione dicit
 Gen. xxx. Modicum habuisti animum venirem
 ad te. et tunc benedixit tibi deus ad introitum
 tuum. Secunda benedictio est secunditatis
 ampliano. quod statim ex eius presentia omnia ad
 meritum pagantur. quicquid enim in dei presentia
 agitur totum erit meritorium apud deum. Hinc
 reg. de deo dicit. Cuncta salus mea et omnis
 voluntas. nec est quicquam ex eo quod non genuit
 nec omnia enim talibus cooperatur in bonum. de
 hac benedictione dicit Gen. Benedixit eis di
 cens. Crescite et multiplicamini. ac si dicat
 Crescite in vite sanctitate et multiplicami
 ni in meritorum multiplicitate. quod solum ex dei
 contingit presentia. quia sine eo nihil possumus
 nec quod facimus quicquam valet. Tercia be
 nedictio est singularis gratie collatio. offe
 rendis singulis secundum quod plus et minus ad gra
 tiam se disponunt et fidelius et sincerius domino
 se coniungunt. iuxta illud Esa. Secundum magni
 tudinem operum erit visitatio. de cuius diuersi
 tate dicit bernardus. Propter provarios desiderios
 ante gustum diuine presentie variari. denique au
 diuimus in amatorio carmine canctorum quod
 mens murauerit vultum et nunc instat veretur
 disponi sancte anieperat amplexus et oscu
 lis delectetur. nunc vero in oleo et vnguentis
 medicum se exhibeat. rursumque quasi viator
 et similibus modis gratiam secum afferat
 dominus iesus etc.

XLI. De sancto Ambrosio.

Videte vigilate et
 orate. marci xiiij. **V**idete bernardus
 Pe in huius sancti festiuitate cuiuscumque
 monis videamur immunes. recurre dum est
 ad euangelicam lectionem in qua sub trium bre
 uitate et bonorum sapientia dei presentis humane perfe
 ctiois summam inclusit. Aut enim. Videte vigi
 late et orate. Quod autem in his tribus verbis huius

perfectiois vita consistat luceclarius patebit
 si virtute eorumdem verborum cognoscimus. Nam
 per verbum videte a malis purgamur. per se
 cundum se vigilate bona operamur. per ter
 tium se orate ad perfectum sanctificamur qui au
 tem a malis purgatur bonum operatur et sancti
 ficatur. hic perfectus est vir. Et quod egregius
 iste doctor beatus ambrosius. virtute et amore ho
 rum trium verborum perfectissime in se transforma
 uit ideo placuit ad gloriam suam in eius festo
 de predictis verbis facere sermonem. hoc breui
 ter tacta de sancto ambrosio dicta sufficiant.
 Nunc videamus quibus exercitijs predictorum
 verborum virtute et veritate in vitam vitam trans
 plantemus dicentes. Videte vigilate et ora
 te. Quod ergo per verbum videte a malis pur
 gemur sic patet. nam hoc verbum videte idem
 est quod cognoscite vel intelligite sicut visitato
 modo loquendi post narrationem alicuius ser
 monis dicimus. Videte hoc. intelligis hoc
 vel cognoscis hoc. quod etiam bernardus asserit sic
 dicens. Ille qui videt omnia horrat nos ut
 postpositis oculis carnalibus. mentis oculis
 lumem videamus. illis inque oculis de quibus
 per salomonem dicit. Oculi sapientis in capite eius
 .i. in christo. qui cum sit caput nunc et corporibus
 oculi videri non possit presentis est ut hoc intelli
 gitur de oculis cordis dicitur. **V**idete
 ergo ubi virtute tria intelligimus quod semper
 sequitur per quod tria a malis omnibus plenissime
 purgamur se per peccatorum cognitionem. presentis
 et remissionem. dicit ergo nobis deus. Videte o
 culis cordis introsum et plustrate presentiam et
 videte mala que commisit. quod neomodus a for
 nec infans unius diei cuius vita est super terram
 quod si facimus inuenimus inensum cumu
 lum peccatorum si tamen oculos cordis secundum ieremiam xxxi. diri
 gumus in directum. aut ei sic Statue tibi specu
 culam. pone tibi amaritudines et dirige cor tuum
 um in viam directam in qua ambulasti. si enim da
 uid dei secretarius de dicere potuit. Circum
 dederunt me mala quorum non est numerus. et alius.
 Peccavi super arenam maris. quod nos miseri
 non possumus dicere. quod peccauimus super omnem
 estimatorem. aut quod peccatum inter omnia genera mali
 esse potuit. quod non vel affectu vel operis
 effectu aliquando commisimus. quod quanto
 puriores sumus et viciniores deo. tanto plura